

APL oli kohtaloni, työni, elämäni

Erkki Juvonen, s.1929

ent. IBM:n ohjelmistoasiantuntija

APL-yhdistyksen puheenjohtaja vv.1989-91

APL-yhdistyksen kunniajäsen

Olen eläkkeellä IBM:n 31 vuotisen työrupeaman jälkeen. Se oli vaihteleva ja mielenkiintoinen pesti, kaikin puolin tyydyttävä kokemus. Sain hyvää koulutusta tietotekniikan uusimpien saavutusten alalla ja olin koko ajan aitiopaikalla seuraamassa alan kehitystä ja saavutuksia. Olin kirjoittanut pieniä juttuja eri lehtiin tietokoneista ja ohjelmoinnista. Eläkkeelle jäätyäni päätin kirjoittaa muistelmia työni varrelta. Keväällä 2007 julkaisin kirjan uramuistelmistani, ”Neljä vuosikymmentä tietotekniikan aallonharjalla.” Siinä on koko IBM-urani tarina ja useita vuosia vielä eläkeaikaakin, jolloin kuitenkin osallistuin vapaaehtoisena mm. konferenssiprojekteihin. Tässä tekstissä viitataan julkaistuun kirjaani käyttäen sen sivunumeroita.

Kirjan sivulla 55 ”APL astuu valokeilaan” ja pysyy niin kirjan lehdillä kuin minun toimissanikin vuodesta 1974 alkaen. Pari vuotta myöhemmin osallistuin APL76 konferenssiin Kanadassa, ja vuonna 1979 muutin Tukholmaan, missä tehtäviini kuului mm. APL:n tuki pohjoismaissa. Kävin jokseenkin säännöllisesti kansainvälisissä APL-konferensseissa ja IBM:n sisäisissä kokouksissa ja tutustuin niissä moniin APL guruihin. Vv. 1985-87 olin IBM Euroopan pääkonttorissa Pariisissa APL konsulttina. Suomen APL-yhdistyksen perustamisen aikoihin en ollut Suomessa, mutta palattuani osallistuin sen toimintaan jo siksikin, että tehtäväni IBM:ssä oli mm. hoitaa yhteyksiä eri APL-toimijoiden suuntaan.

APL90 konferenssi Kööpenhaminassa (s. 96) oli dramaattisen tapahtuman paikka. Ystäväni ja työtoverini Gustav Tollet oli kutsuttu konferenssin ohjelmatoimikuntaan, sillä puheenjohtaja tunsu hänet hyvin. Gustav ei kuitenkaan jostain syystä ollut halukas osallistumaan. Hän ehdotti minua Suomen edustajaksi ja lähdin mukaan. Ensimmäisen kerran APL-konferenssien historiassa Neuvostoliitosta oli saatu kaksi esitelmätarjousta. Minut delegoitiin hoitamaan lähettäjien avustaminen matkalle. Onnistuin tehtävässä. Mutta, jos Gustav ei olisi ehdottanut minua tehtävään, venäläiset eivät olisi päässeet mukaan ja kaikki mitä tämän jälkeen olen kirjassa kertonut (noin 50 sivua) olisi jäänyt tapahtumatta. Oleellista oli sekin, että minut oli vähän aikaisemmin valittu FinnAPL:n puheenjohtajaksi ja budjettiin oli otettu määräraha ulkosuhteiden kehittämiseksi. Määräraha tuli nopeasti käytettyä (s. 102)!

Kööpenhaminan konferenssin käytäväkeskusteluissa heitin ilmaan ajatuksen konferenssin järjestämisestä Neuvostoliitossa (s.103). Ehdotustani ei kai juuri kukaan ottanut tosissaan, mutta siemen oli kylvetty ja lankesi otolliseen maahan. Mihail Gorbatshev oli päässyt valtaan v 1985 ja presidentiksi v. 1988. Hänen pääteesejään olivat *perestroika* (hallinnon uudelleenjärjestely) ja *glasnost* (avoimuus). Näiden käsitteiden sisältöä ei kuitenkaan ollut tarkemmin määritelty, vaan kansalaiset saattoivat toimia omien tulkintojensa mukaisesti. Sen saattaa huomata jo sivuilta 97-101, kun puhelinliikenne helpottui ja KGB auttoi meitä kirjeiden kuljetuksessa. On pelkkää spekulatiota kun aavistelen, että nimi APL (A Programming Language) ja sen venäjänkielessä vakiintunut merkitys APL (’Atomnaja Podvodnaja Lodka’ = ’Atomisukellusvene’) saatettiin yhdistää jotenkin toisiinsa. On huomattava, että Obninskissa molempia tunnettiin ja niiden parissa tehtiin työtä.

Sanottiin, että kun Neuvostoliitossa saadaan iso pyörä pyörimään, sitä ei helposti saada pysähtymään. Kun APL92:n järjestäminen Neuvostoliitossa eli Venäjällä oli saanut hyväksymisen, iso pyörä lähti liikkeelle. Kirjassa ss. 107-113 kerron aivan uskomatonta tarinaa, miten asioita hoideltiin. Minulle jäi mysteeriksi monen vuoden ajaksi, kuka oli antanut määräyksen avata meille kaikki salaisimmatkin ovet. Kun kysyin sitä suoraan Sasha Skomorohovilta, sain vihjailevia vastauksia. Vasta toukokuussa 2007, käydessäni vaimoni kanssa Obninskissa hänen vieraanaan, sain tietää, että hänen isänsä oli silloin ollut hyvin korkeassa asemassa. Olimme tavanneetkin hänet ydinvoimalaitoksessa ja seismologisella asemalla. Aikaisemmin hän oli palvellut monta vuotta ydinsukellusveneeseen päällikkönä! Se oli

ollut aivan käsittämättömän vastuullinen paikka miehelle: hänen hallinnassaan oli alus, joka pystyi kenenkään jäljittämättä liikkumaan mihin tahansa maailman merillä lastinaan neljä ydinohjusta, joista jokaisella voisi tuhota miljoonakaupungin. Vertaus ontuu, mutta eikö hänen mahtinsa silloin ollut lähinnä Jumalasta seuraava?

Vuonna 2000 Berliinin konferenssissa kerroin APL92-konferenssista, miten kaikki oikein tapahtui, <http://www.pyr.fi/apl/texts/apl92ej.htm> Esityksessäni osoitin 12 kriittistä tilannetta, joista jokainen olisi saattanut kaataa koko konferenssihankkeen, mm. vallankaappausyritys Neuvostoliitossa.

Pietarin APL92 konferenssi oli epäilemättä upein ja tuloksekkain kaikista SigAPL:n kansainvälisistä konferensseista kautta aikojen. Sanon sen ilman omaa kehua, koska minä en sitä saanut aikaan, vaan olin vain välikappale ja katalysaattori. Venäläiset sen toteuttivat ja APL-ystävät ympäri maailmaa antoivat tukensa yhteisyritykseen. Yhden ainoan henkilön haluan mainita nimeltä, sillä hän oli ylitse kaikkien muiden, vapaaehtoisena, vaatimattomana, avuliana ja aina iloisena - hurmaava Olga Sergejevna Kondrasheva. Rohkenen arvioida, että ilman häntä konferenssin onnistumisen mahdollisuudet olisivat olleet varsin pienet.

Eläkepäivinäni olen muistellut elämäni käännteitä ja tapahtumia. Tulee miettineeksi myös tapahtumien syitä ja seurauksia. Karjalan kannaksella syntyneenä elämäntaipaleeni on muodostunut monipolviseksi. Talvi- ja jatkosota, evakkomatkat ja koulunkäynnin kiemurat eivät enteilleet valoisaa tulevaisuutta. Isälläni, joka oli toiminut lautamiehenä, oli ollut haaveena kouluttaa minut lakimieheksi. Köyhänä minulla ei ollut mahdollisuutta lähteä pitkälle opiskelutielle. Itse olin innostunut kemiasta ja halusin opiskella kemisti-insinööriksi. Kaksi vuotta työskentelin harjoittelijana tehtaissa, puolet ajasta Ruotsissa. Minulla oli hyvät arvosanat keskikoulusta ja vaaditut harjoittelut. En päässyt teknilliseen opistoon pienen muodollisen väärinkäsityksen takia. Minusta ei tullut kemistiä, mutta sain hyvän ruotsinkielentaidon. Asevelvollisena jouduin ilmavoimiin, missä sain lentosähköttäjä-suunnistajan koulutuksen. Olympiavuonna 1952 avattiin Helsinki-Vantaan lentokenttä ja sain siellä viestimiehen viran. Tarvitsin ja opiskelin englanninkieltä sekä jonkin verran venäjääkin. Vuonna 1960 jouduin (sattumalta) IBM:n palvelukseen, todennäköisesti lähinnä hyvän kielitaitoni ansiosta.

En valinnut viestialaa, viestiala valitsi minut. (s. 8)

En valinnut IBM:ää, IBM valitsi minut (s. 9)

En valinnut APL:ää, APL valitsi minut (s. 55)

En valinnut APL90 ohjelmatoimikuntaa, APL90 valitsi minut (s.96)

En valinnut Venäjän APL konferenssia, venäläiset valitsivat minut (s. 107)

Edelläoleva lista näyttää osoittavan, että olen aivan kohtalon armoilla. En tiedä olenko jo synnyinlahjana saanut tälle tielle vievän luonteen. Toisaalta, miten olisin voinut tehdä sellaisia valintoja, joista en oikeastaan ymmärtänyt mitään. Olin kyllä tehnyt ”valintoja”, eli olin unelmoinut, päättänyt, toivonut tai yrittänyt päästä jollekin työalalle, mutta mikään niistä ei toteutunut - **onneksi!** Olen saanut todella hyvän elämän. Olisiko jokin nimismiehen virka tai Tampereen jätevesipuhdistamon johtajan virka ollut hohdokkaampi?

Kokemukseni Neuvostoliitossa ja Venäjällä ovat olleet yllättävän positiivisia verrattuna aikaisempiin kokemuksiini ja ennakoasenteisiini, vaikka ei sota-aikaa otettaisikaan vertailuun. Nyt kohtaamani henkilöt olivat älykkäitä ja korkeasti koulutettuja ihmisiä, olkoonkin, että he olivat saaneet Marxin-Engelsin-Leninin filosofioiden kyllästämaa koulutusta. Paremmiin heihin tutustuessani huomasin kuitenkin, että he olivatkin saaneet niistä ”rokotuksen” ja kriittisen ajattelun valmiuden (mitä yhteyttä on ydintekniikalla ja kommunismilla?). En joutunut koskaan heidän kanssaan poliittisiin tai ideologisiin

keskusteluihin, mutta heillä tuntuu olevan vetoa uskontoon ja hengellisiin kysymyksiin. Jo vuonna 1990 Leningradissa eräs nuori ystäväni antoi minulle muistolahjaksi Raamatun! Sanoin hänelle, että minulla on niitä jo useita. ”Onko venäjänkielinen?” hän kysyi. Vastasin: ”Nyt on - kiitos!”. Heillä oli selvästi halua vapaasti keskustella monista asioista (ss. 135-142). Ilmeisesti siellä(kin) pätee sanonta: ”siitä puhe, mistä puute”. Heillä kuitenkin oli meitä kohtaan erittäin hienoa pieteettiä, sivistynyttä hienotunteisuutta.

Tandy ja APL (ss. 88-92) on erikoinen kertomus ihmeiden ”suunnittelusta”. Minulle tuli talvinen työmatka Floridaan, Boca Ratonin kehityslaboratorioon. Kuinka ollakaan, amerikkalainen Tandy oli juuri samaan aikaan lähtenyt markkinoimaan ensimmäistä alle 500 dollarin hintaista PC-läppäriä. Lelultahan se vaikutti, mutta USAn IBM:n APL-spesialistit pitivät kokoustaan samassa osoitteessa, ja tuttuja kun oltiin, he kutsuivat minut kokoukseensa ja Tandyn soveltuvuus APL:n käyttöön testattiin. Se päättyi lopulta Sashan käsiin, eikä parempaa sijoitusta pikku Tandyille olisi voinut kuvitellakaan.

Amerikkalainen psykoterapeutti, professori Wayne W. Dyer sanoo kirjassaan **Usko mahdollisuuksiisi**: ”*Kaiken tapahtuneen oli määrä tapahtua; mitään sellaista, jonka täytyy tapahtua, ei voi pysäyttää*”. Hänen perustelunsa tuohon väittämään ovat ymmärrettävät. Kirja ilmestyi suomeksi vuonna 1999. Minun oli helppoa uskoa häntä, sillä olin koko aikuisikäni suhtautunut saamiini tehtäviin sillä asenteella, että minulla on tai minä tulen saamaan kaikki ne välineet, kaiken sen koulutuksen, kaiken sen taidon ja kaiken sen avun, mikä tarvitaan annetun tehtävän suorittamiseen. Minulla oli tapana sanoa: **Tämä tehtävä on tuomittu onnistumaan!**